

ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 21st Century Skills: Rethinking How Students Learn

บรรณาธิการ: James Bellanca และ Ron Brandt

ผู้แปล: วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอริป จิตตฤกษ์

สำนักพิมพ์: Openworld

ปีที่พิมพ์: 2554

เกศสุดา ใจคำ*
วนิชากร แก้วกัน**

หนังสือ “ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21” แปลและเรียบเรียงจากหนังสือรวบรวมบทความ เรื่อง “21st Century Skills: Rethinking How Student Learn” เจมส์ เบลลันกา (James Bellanca) และรอน แบรินดท์ (Ron Brandt) บรรณาธิการหนังสือเล่มนี้ เล่าที่มาของหนังสือไว้ในบทนำว่าพัฒนาขึ้นจากภาคีเพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills: P21) สมาชิกภาคีเป็นคนนอกวงการศึกษามากประกอบด้วยบริษัทขนาดใหญ่ องค์กรวิชาชีพระดับประเทศ และสำนักงานด้านการศึกษารัฐ ในประเทศสหรัฐอเมริกา หน่วยงานเหล่านี้มีความกังวลเพราะเล็งเห็นความจำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีทักษะที่ยังประโยชน์สำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเกินกว่าทักษะที่เน้นในโรงเรียนทุกวันนี้ การจัดทำหนังสือใช้กระบวนการสนทนตามประเด็นหลักที่กำหนดไว้ จากนั้นกำหนดตัวผู้เขียนที่คร่ำหวอดในวงการและมีสายตากว้างไกลเพื่อกล่าวถึงประเด็นที่กำหนดไว้ และตอบคำถามพื้นฐานสามข้อที่จะช่วยอธิบายแนวคิดสำคัญของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ (1) เหตุใดทักษะที่ระบุในการรอบความคิดจึงจำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต (2) ทักษะใดที่สำคัญที่สุด และ (3) เราทำอะไรได้บ้างที่จะช่วยผลักดันให้โรงเรียนบรรจุทักษะเหล่านี้ในรายการสอนเพื่อให้การเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 บังเกิดผล

บทเกริ่นนำของหนังสือ เขียนโดย เคน เคย์ (Ken Kay, JD) ประธานภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อธิบายถึงกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยสรุปไว้ในภาพที่ ก.1 หน้าที่ 34 - 35 นำเสนอบริบทที่น่าสนใจซึ่งเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ทั้งนี้ได้เสนอความคิดองค์รวมอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ปรับแนวคิดและฟื้นฟูการศึกษาขึ้นใหม่ โดยนำองค์ประกอบทั้งหมดมารวมกันทั้งผลการเรียนรู้ของนักเรียนและระบบสนับสนุน

* เจ้าหน้าที่วิชาการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยฟาอีสเตอร์

** หัวหน้าสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยฟาอีสเตอร์

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นหนักที่จุดเริ่มต้นที่แท้จริงสำหรับกรอบความคิด คือ **“ผลลัพธ์สุดท้าย”** หรือ **“สิ่งที่นักเรียนควรได้รับภายหลังจบการศึกษา”** (ในแง่ความเชี่ยวชาญในวิชาแกน ประกอบด้วย-: ภาษาอังกฤษ การอ่านหรือศิลปะการใช้ภาษา ภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การปกครองและหน้าที่พลเมือง / ในแง่แนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย-: จิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง ความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพ และความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม / ในแง่ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย-: ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและการทำงาน) ทั้งนี้กำหนดให้มีระบบสนับสนุนการศึกษา (มาตรฐานและการประเมินผล หลักสูตรและการสอน การพัฒนาทางวิชาชีพ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้) เพื่อให้ **“บรรลุผลลัพธ์ที่สำคัญและจำเป็นต่อนักเรียนอย่างแท้จริง”**

เนื้อหาในบทถัดไปอีก 14 บท มีทั้งที่เป็นข้อเขียนและบทสัมภาษณ์ โดยกล่าวถึงจิต 5 ลักษณะที่สังคมควรปลูกฝังในคนรุ่นถัดไป แนวทางการพัฒนาและปรับเปลี่ยนมาตรฐานหลักสูตร การใช้ชุมชนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการสอนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และกล่าวถึงประเทศสิงคโปร์ที่เน้นสอนให้น้อยลง เรียนรู้มากขึ้น (Teach Less, Learn More) รวมทั้งการออกแบบอาคารเรียนที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน การนำผลลัพธ์ที่พึงประสงค์สำหรับศตวรรษที่ 21 เข้าไปในหลักสูตร การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยการเรียนรู้จากปัญหา (Problem Based Learning) การเรียนแบบร่วมมือ การนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องสร้างการเรียนรู้ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ส่วนบทส่งท้ายเป็นการสรุปหนังสือเล่มนี้ด้วยการตั้งคำถามเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยอธิบายประวัติความเป็นมาของการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาที่เกิดขึ้นแล้ว และน่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

เนื้อหาในบทที่กล่าวถึงการสอนให้น้อยลง แต่เรียนรู้ให้มากขึ้น ผู้เขียนเรื่องนี้ได้อธิบายขยายความว่า อย่าได้ตีความตามตัวอักษร การสอนให้น้อยลงหมายความว่า ผู้สอนต้องลดการป้อนความรู้ให้กับผู้เรียนเหมือนเช่นที่เคยเป็นมาในอดีตให้น้อยลง ลดการพูดคนเดียวแล้วให้เด็กทั้งห้องเป็นคนฟัง โดยหันมาใช้ศิลปะในการสื่อสาร ศิลปะในการแลกเปลี่ยนกับผู้เรียนให้มากขึ้น รวมทั้งต้องหมั่นตั้งคำถามที่ท้าทาย สังเกตอุปนิสัยของผู้เรียนแต่ละคนว่าเรียนรู้ด้วยวิธีใดได้ดีที่สุด เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีอุปนิสัยใจคอต่างกัน รูปแบบการเรียนรู้ก็อาจมีความแตกต่างหลากหลายกันไปได้ (ภิญญ ไตรสุริยธรรมา, ม.ป.ป.) โดยผู้อ่านสามารถศึกษาวิธีการสร้างการเรียนรู้ได้ในบทถัด ๆ ไป เช่น อาจใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นเครื่องมือ ซึ่งชุมชนแห่งการเรียนรู้มักใช้วิธีการสนทนาแบบนักปราชญ์ คือ สนทนาสนทนา (Dialogue) ไม่ใช่ครูยึดเย็ดให้จำ (วรภัทร ภูเจริญ, 2553, 88) วิธีการสอนโดยเน้นเรียนรู้จากปัญหา (Problem Based Learning) การเรียนแบบร่วมมือ เพราะคนเราเรียนรู้ได้ดีที่สุดโดยการลงมือทำ ดังที่ขงจื๊อกล่าวว่า “ฉันได้ยิน แล้วก็ลืม ฉันเห็น ฉันจึงจำได้ เมื่อฉันลงมือทำ ฉันจึงเข้าใจ” หากจะให้นักเรียนเรียนรู้ได้จริง เรียนรู้อย่างลึก และเชื่อมโยง ครูต้องหักดิบความเคยชินของตน เปลี่ยนจากสอนโดยการบอกเป็นให้นักเรียนลงมือทำ ครูเปลี่ยนบทบาทจาก “ครูสอน” ไปเป็น “ครูฝึก” นอกจากนั้นแนวทางใหม่นี้เน้นเรียนโดยร่วมมือกันมากกว่าแข่งขัน และแข่งกับตัวเองมากกว่าแข่งกับเพื่อน บทบาทของครูผู้สอนต้องเน้นให้นักเรียนเรียนรู้จากการลงมือทำ ส่งเสริมแรงบันดาลใจและกำลังใจ ส่งเสริมและสร้างจินตนาการ ส่งเสริมให้กล้าลองและลงมือทำ (วิจารณ์ พานิช, 2555, 137-138)

แต่ก็ใช่ว่าเพียงแต่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ยังไปไกลถึงการพัฒนาจิตสำนึกต่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกต่อการเป็นพลเมืองและประเทศ เข้าใจวิธ การดเนอรั

(Howard Gardner) อธิบายไว้ในบทที่ว่าด้วย จิตห้าลักษณะสำหรับอนาคต ประกอบด้วย 1) จิตที่เกี่ยวข้องกับการรู้ การคิดเป็นหลัก ได้แก่ จิตเชี่ยวชาญ (Disciplined Mind) จิตรู้สังเคราะห์ (Synthesizing Mind) และจิตสร้างสรรค์ (Creating Mind) 2) จิตที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ ได้แก่ จิตรู้เคารพ (Respectful Mind) และจิตรู้จริยธรรม (Ethical Mind) ทั้งนี้จิตทั้งห้าลักษณะนี้ไม่ใช่สิ่งพิเศษสำหรับอนาคตเท่านั้นอาจเคยมีใครเรียกร้องการปลูกฝังจิตที่ว่าเมื่อ 50 ปีก่อน หรือกระทั่ง 500 ปีก่อนมาแล้วก็ได้ การปลูกฝังไม่ว่าโดยแยกหรือโดยรวมก็เป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนในปัจจุบัน และเป็นไปไม่ได้ที่เราจะเติบโตแบบปัจเจกบุคคลหรือสังคมโดยปราศจากพื้นฐานของจิตทั้งห้าลักษณะนี้ ซึ่งจะว่าไปแล้ว การปลูกฝังจิตรู้เคารพและจิตรู้จริยธรรมอาจเป็นตัวกำหนดความอยู่รอดของมนุษย์ในฐานะเผ่าพันธุ์ก็เป็นได้

การปลูกฝังจิตห้าลักษณะ อาจใกล้เคียงกับหลักพระพุทธศาสนา พระอาจารย์ชยสาโร ภิกขุ ได้อธิบายว่า “พระพุทธศาสนา คือ ระบบการศึกษาที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่เคยมีในโลกเพราะเป็นการพัฒนามนุษย์ในทุกๆ ด้านพร้อมกันทั้งกาย วาจา ใจ สามารถนำมนุษย์ระดับปฏิกษณขึ้นไปสู่ระดับอารยชนได้แต่ถึงจะไม่หวังการพัฒนาไปถึงขั้นนั้นแต่ระบบการศึกษาทั่วไปสำหรับผู้ที่ต้องประกอบอาชีพในโลก ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมต้องสอดคล้องกับหลักใหญ่ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 โดยปรับความกว้าง ความลึก ให้เหมาะกับจุดประสงค์ คือ หนึ่งใน การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทางด้านวัตถุ (กายาวานา) สอง - การพัฒนาต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม (ศีลาวานา) สาม - การพัฒนาทางด้านจิตใจ (จิตตาวานา) และสี่ - การพัฒนาทางปัญญา (ปัญญาาวานา) (ชยสาโร ภิกขุ, 2556, 54)

กล่าวโดยสรุป เนื้อหาเล่มนี้จะช่วยเปิดกระบวนทัศน์ใหม่ด้านการศึกษา ซึ่งจำเป็นยิ่งต่อการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีเหตุและปัจจัยแตกต่างจากศตวรรษที่ 19 และ 20 อย่างสิ้นเชิง ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ในฐานะผู้นิยมชมชอบหนังสือเล่มนี้เสนอให้มีการเปลี่ยนหนังสือเล่มนี้ ซึ่งผู้แปลก็แปลได้อย่างมีฝีมือ ทำให้อ่านเข้าใจง่าย ได้เชิญชวนให้นักการศึกษา ครู อาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้สนใจคุณภาพการศึกษาทุกคนควรได้อ่านเพื่อจะได้ช่วยกันขับเคลื่อนการศึกษาไทยออกไปจากความเชื่อหรือวิธีคิดเก่าๆ ให้การเรียนรู้ในสังคมไทยบรรลุการเรียนรู้ทักษะสำหรับมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ให้จงได้ สำหรับผู้อ่านที่ต้องการศึกษาการตีความและข้อสรุปของศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช สามารถอ่านได้จากเว็บบล็อก gotoknow.org และสำหรับครู อาจารย์ที่ต้องการสร้างการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 สามารถเข้าไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Community: PCL) ที่ URL: <http://www.learning.thaissf.org/> ทั้งยังสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากหนังสือเรื่อง “วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21” ซึ่งเป็นงานเขียนของศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ได้ด้วย

บรรณานุกรม

- ชยสาโร ภิกขุ. (2556, มกราคม). [สัมภาษณ์ กับ สุชาติ สุขประสิทธิ์, พระวัดป่าผู้สืบพุทธศาสนา]. ค. คน. 8(3), 36 - 65.
ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. (ม.ป.ป.). ทักษะแห่งอนาคตใหม่ในมุมมอง ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2556, จาก <http://openworlds.in.th/2012/05/pyngo-on-21st-century-skills/>
วรภัทร์ ภูเจริญ. (2553). **ฉลาดได้อีก**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ดี. เอ็ม จี.
วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.